

# VRTEC.

---

Časopis s podobami za slovensko mladino.



Uredil in izdal  
**Anton Kržič.**



---

Sedemindvajseti tečaj, 1897.

---



*V Ljubljani.*

---

Natisnila Katoliška Tiskarna.

# KAZALO.

Pesmi.	Stran		Stran
Novo leto 1897 . . . . .	1	Jesenski cvetici . . . . .	174
Posvečenje . . . . .	7	Moja zajčja noga . . . . .	175
Gozdni križ . . . . .	8	Vetru . . . . .	177
V jutro novega leta . . . . .	8	Zakasnela cvetka . . . . .	188
Zimske pesmi:		Čevljarjev učenec . . . . .	188
1. Tam na belem snegu . . . . .	20	Rožica . . . . .	190
2. Na ledu . . . . .	20	V spomin Valentini Trevnovi v Idriji . . . . .	191
3. Zelena hojka . . . . .	21	Božična . . . . .	193
4. Ni več cvetja, ni več petja . . . . .	21	Svidenje . . . . .	200
5. Sneženi mož . . . . .	33	Mravljinec in komar . . . . .	206
6. Zimska slika . . . . .	54		
7. Zimska vožnja . . . . .	54	<b>Povesti, pripovedke, popisi, prilike</b>	
8. Očeta čakajo . . . . .	68	<b>in basni.</b>	
Najlepša zvezda . . . . .	25	Iz kože v palačo 2, 26, 42, 58, 82, 98, 114	
Mornar . . . . .	41	130, 146, 162, 178, 194	
Ponočna pot . . . . .	48	Svetniki — ljubitelji in ljubljenci živalij 6, 51	
Vijolica . . . . .	57	103, 138, 151	
Dedova knjiga . . . . .	64	Petranova Ljudmila 10, 30, 46, 65, 87, 106	
Majnikova . . . . .	81	Dve resnici (Tatarska pravljica) . . . . .	16
Nad nami že vihra zastava . . . . .	89	Iz nekdanjih dnij:	
Pomladne pesmi:		1. Kraška burja . . . . .	17
1. Tolažba . . . . .	77	2. Ginljiv dogodek . . . . .	34
2. Žar pomladni zopet sine . . . . .	91	3. V kleti . . . . .	73
3. Vesni . . . . .	92	4. »Petrinov ajd« . . . . .	92
4. Ptici . . . . .	104	5. Moj prijatelj Tonček . . . . .	117
5. Potoku . . . . .	105	6. Očetova pripoved . . . . .	134
6. V tujini . . . . .	105	7. Pred jamo . . . . .	149
7. Pri pogorišču . . . . .	106	Spomini iz otročjih let:	
Sèn . . . . .	97	7. Koline . . . . .	19
Jutro . . . . .	113	8. Sani . . . . .	36
Še ga ni . . . . .	127	9. Moji prvi škornji . . . . .	52
Mrak . . . . .	129	10. Presmec . . . . .	77
Milenica . . . . .	136	11. Na paši . . . . .	121
Pesem starega ovčarja . . . . .	136	12. Cerkev . . . . .	199
Vrbsko jezero . . . . .	143	Mufek in Pufek (Basen) . . . . .	21
Jutro . . . . .	145	V soboto popoldne . . . . .	120
Mešetar . . . . .	152	V jutru . . . . .	124
V kuhinji . . . . .	153	Stari Zavratar . . . . .	155
Pesnik . . . . .	158	Pripovedka o oblaku . . . . .	159
Moj dom . . . . .	161	Ob koncu počitnic . . . . .	168
Jesensko solnce . . . . .	170	Božje cvetke povsod cvetó . . . . .	172, 185

	Stran
Orešarjev neljubi gost . . . . .	182
Bučani . . . . .	189
Franica . . . . .	202

## Zabavne in kratkočasne reči.

	Stran
Naloge . . . . .	23, 56, 112, 144, 176
Uganke . . . . .	24, 112, 128, 146
Rebus . . . . .	80, 96

## Naravoslovni, zgodovinski, slovstveni in drugi spisi.

Naši vzorniki v zgodovini . . . . .	13
1. Blaženi Tomaž Môr . . . . .	14, 37
2. Blaženi kardinal Janez Fisher . . . . .	75
3. Daniel O' Connell . . . . .	99, 101
4. Krištof Kolumb . . . . .	139
5. Vojskovođa Fabricij . . . . .	154
6. Makabejski bratje in njih mati . . . . .	170
Kragulj . . . . .	204
Na strmcu . . . . .	48, 69
Nekaj cvetličja iz pesništva . . . . .	22
I. Podobe	
A) Primera . . . . .	22
B) Metafore . . . . .	39
C) Alegorija, Personifikacija . . . . .	55
Č) Sinekdoha . . . . .	79
D) Hiperbola . . . . .	95
E) Metonimija . . . . .	143
F) Evfemizem, ironija, perifraza . . . . .	175
II. Liki . . . . .	191, 207
Iz mojega spisovnika:	
8. Pravljica o povodnem možu . . . . .	23
9. Goban ali jurček . . . . .	40
10. Mušnica . . . . .	111
11. Sv. Alojzij . . . . .	127
12. Janez pl. Kacijanar . . . . .	160
Pregovori, izreki in pametnice . . . . .	40, 56, 111, 160 176, 207

## Nove knjige.

Pomladni glasi . . . . .	95
Zabavna knjižnica . . . . .	96
Knjižnica za mladino . . . . .	207
Sto beril za otroke . . . . .	207
Kako ti je ime? . . . . .	208
Zgledi bogoljubnih otrok . . . . .	208
Sveta Germana . . . . .	208

## Slike.

Mati moli z detetom . . . . .	9
Zimska slika . . . . .	20
Pri igračah . . . . .	32
Sneženi mož . . . . .	33
Ponočna pot . . . . .	48
Škorci . . . . .	49
Dedova knjiga . . . . .	64
Starka in otroci . . . . .	77
Otroci — vojaki . . . . .	89
Spomladna slika . . . . .	105
Stric Martin se brije . . . . .	121
Nedolžni pastirček . . . . .	137
V kubinji . . . . .	153
»Zmaj« in psi . . . . .	169
Lesica z ježem . . . . .	184
Čevljarjev učenec . . . . .	189
Igrajoča se dečka . . . . .	201





Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo: „Angeljček“

Štev. 1.

V Ljubljani, 1. januarija 1897.

Leto XXVII.

## Novo leto 1897.

**Z** rokó tresočo piše starček,  
Krog njega kupi knjig se pnó:  
„Sovrašta dve končal sem knjigi,  
Že tretja skoro polna bó.

Miru še ni! Največ sovrašta  
Rodí ta gruda, reve dol.  
Napisal druge sem grehote,  
Njih knjige prazne so na pol.

Brezumni človek bridko toži,  
Da sreče več na svetu ni.  
Kako-li, če jo tamkaj išče,  
Kjer solza teče, lije kri?

Kjer množica trpi, umira,  
Kako živél bi srečno tam?  
Kedar bo srečno vse krog tebe,  
Tokrat boš srečen tudi sam!“

Kolo v zvoniku se obrne,  
In ura bije polnoči.  
„Končano!“ vsklikne starec, knjigo  
Zapre, na kup jo položi.

„Končano bodi vse, končane  
Grehot, sovrašta knjige te!“  
Grmado knjig zapali starček,  
Postavi sam se vrhu nje.

Praskeče ogenj, kvišku pleza,  
Do glave starčka je objel . . .  
Odbije polnoči, in starček  
In kup se premeni v pepel.

A glej, iz mrtvega pepela  
Mogočen hkrati švigne žar,  
Obrazek se pojavi krasen,  
Očesec ljubeznivih par.

Mladenič zal smehlja se v žaru,  
Po srcih vstaja vrt nadej . . .  
A kaj mladenič, — leto novo,  
V pozdravu nam želi najprej?

„Mej vami naj sovrašstvo mine,  
Drug drugemu roko podaj.  
Kot prerrojene v delu istem  
Strmé vas svet zagleda naj!“

## Iz kočē v palačo.

(Povest. — Spisal St. pl. Orlovič.)

### Prvi del.

#### I.

**P**oletnega večera so se burno prepirali delavci v koči tovarniškega nadzornika Petra Kreslina, razbijali ob mizo in se rotili, vmes je lajal velik pes in se neprenehoma zaganjal v nekega delavca.

»Tiho, Hektor!« miril je psa vitek mladenič, nadzornikov sin Pavel. Lica so mu žarela, pristopil je sedaj k temu, sedaj k onemu delavcu in mu v prepričevalnih besedah izvajal žalostne posledice, katere bi ga zadele vsled ustavljenega dela. Pes je ves čas renčal in kazal zobe skrivnemu sovražniku.

»Jutri se upremo; oderuški tovarničar naj si dela sam«, vpila so razkačena grla.

»Ko pride neumna živina z dela, čaka jo v jaslih polno tečne krme. Kaj pa nas, uboge človeške trpine, ko se vrnemo zvečer gladni in onemogli iz tovarnice? Polna kočā jadikujoče in stradajoče družine...«

»Tako je, Trpinec, niti toliko ne zaslužimo, da bi se preživili pošteno. Ali naj se ubijamo zastonj? Ako nam drugi ne dajo pravice, napravimo si jo sami!«

»Prosim, možje, poslušajte me vendar«, čul se je mej krikom delavcev nadzornikov glas, »ob vsaki priliki ste se lahko prepričali, da sem vaš resnični prijatelj. Potegoval sem se za vas pri našem gospodarju Bergerju, kolikor sem mogel; ako vam ne poviša plače, temu ni kriv on, ampak slaba trgovina. Blago je vedno cenejše, denarja vedno manj. Poslušajte me in potrpite še malo, Bog obrne skoro vse na boljše; kakor bi se ne bilo nič pripetilo, pridite jutri zopet v tovarnico. Dajte se pogovoriti, saj ste [pametni ljudje!«

»Lahko vi tako govorite, gospod nadzornik«, oglasi se vnovič delavec Trpinec, »ki imate vsega dovolj. Potrpi, počakaj, tako tešimo zdravega človeka, a boleznin in smrti ni mogoče potolažiti s temi besedami. Pomagaj si sam in Bog ti pomore, to bodi naše geslo. — Doma mi leži na smrt bolan sinček, izdavna bi bil že okreval, ko bi imel pošteno postrežbo in potrebnih zdravil. A vse to velja denarja, mnogo denarja. Kje ga naj vzamem, zaslužim komaj toliko, da za silo prehranim družino?«

»In kako revo uživa naš mladi tovariš Drenuljčar!« začne nekdo drug. »V srce me zabolí, ko pride v jutro ves zajokan na delo: »Doma mi ležijo bolna mati in nimam človeka, da bi ostal pri njih. Joj, če mi umró doma ta čas, dokler sem v tovarnici!« Odkod vsa ta nadloga? Ker nam ti oderuški tovarničarji pritrgujejo krvavo zasluženó plačilo. Kaj pravite, tovariši?«

»Resnico govoriš, Presličar«, zaderó se delavci.

»Verujte mi, možje«, oglasi se zopet nadzornik, »da ima gospod Berger prav usmiljeno srce, on želi delavcem le najboljše. Ali veste, kateri delavci si sami delajo pravico? Oni, ki nimajo nikake vere ter hočejo s surovo močjo,

z orožjem, kakor živina olajšati svoj dozdevno težavni stan. Kaj naj pa storimo mi, ki vemo, da čuje nad nami nekdo, ki nikoli ne zapusti svojih otrok? Delajmo pridno in, ako ne dobimo za to primerne plačila, obrnimo se najprej naravnost do gospodarja in mu natanko razložimo svojo potrebo. Ako nas ta trdosrčno odvrne, imamo višjo oblast, katera se potegne za nas, a sami si ne smemo delati pravice. Ali ne čitate dan na dan o nesrečnikih, o tovarniških delavcih, ki bi si najrajši sami delili plačo, katerih bi bil vsakdo najrajši sam svoj gospodar? Navadno izgubé vsi delo in najhujše potaknejo v ječe. Ako bi si delavec sam delil plačo, kam bi prišla država in človeška družba sploh? Ljudje bi živeli v vednem sovraštvu mej seboj, morili bi in plenili hujši od zverij. Povsod mora biti le jeden gospodar in le jeden Bog. Kdor pridno dela in pošteno živi, temu se ni bati gladi. Ako Bog živi ptice pod nebom, katere ne sejejo niti ne žanjejo, koliko bolj bo skrbel za nas, ki živimo po njegovih zapovedih! Sami si ne smemo delati pravice; gospod Berger ukrene gotovo najboljše, ako mu potožite v dostojni obliki.«

»Há, vi se potegujete zanj, vi, naš prijatelj«, zavrne nadzornika delavec Peklenik, zroč ga po strani, kakor bi se norčeval iz njegove postave, kajti delavski nadzornik Peter Kreslin je bil majhen in grbast, a v lice kozav. Ko je začel Peklenik govoriti, zaletel se je Hektor vanj in zalajal gromovito. »In kdo bi se ne, ako mu podari bogati tovarničar hišo z vrtom in vrh tega še mastno službo nadzornika? Zapodite psa ven, kaj mi hoče mrha ves čas?«

»Da se je gospod Berger usmilil mojega očeta, pokazal je usmiljeno srce, katero izvestno ne prezre tudi vaše nadloge«, zastavi besedo nadzornikov sin Pavel, odvedši psa pred vrata, kjer je lajal še nadalje. »In to dobroto zasluži moj oče, ali ste že imeli kdaj boljšega nadzornika, nego je on? Možje, kateri od vas še ni imel priložnosti, zateči se v sili k njemu, kateri je še kdaj potrkal zaman na njegova vrata?« Vsi so molčali. Peklenik, že od nekdanj skriven sovražnik Kreslinov, povetil je oči k tlom in se izgovarjal jecljaje:

»Vam, gospod paznik, nimamo sicer ničesar očitati, večina od nas vam dolguje več ali manj, ker smo se zatekali k vam . . .« Dalje ni šlo. Nadzornik odpre omaro in vzame iz nje listnico.

»Možje, dobro vem, kaj vas je prav za prav napotilo k meni«, obrne se k delavcem, »mislili ste: Nadzornik nam ne more vedno posojati, a denarja vedno bolj primanjkuje. Sila kola lomi. Berger naj nam poviša plačo, ali pa ustavimo delo. Gospod Berger vam ne more ugoditi v jednom dnevu, treba je vse prej na dolgo in široko preračuniti, ali je sploh ob teh razmerah vaša zahteva opravičena. Govoril bom jutri sam z njim, a ta čas se zadovoljite s to malenkostjo. Ná, Trpinec, nakupi zdravil za bolnega sinčka. Zakaj ni prišel Drenuljčar? Reci mu, da pride moja žena parkrat na dan pogledat k njegovi materi, dokler bo on na delu. Naj bo le brez skrbij! A zdaj, možje, idite malo z menoj!« Razdelivši mej delavce nekoliko denarja, povéde jih v hladnico na vrt. Pavel se je že prej izmuznil iz sobe in oskrbel z materjo, kar mu je namignil oče.

Bil je zunaj lep julijski večer. Da-si je ura že odbila osem, rudečili so žarki zahajajočega solnca še celo obzorje, ozračje je bilo mirno, kakor z zlatimi pajčevinami prepredeno, noben list se ni ganil na drevesu. Nadzornikova hišica je stala ob glavni cesti zunaj mesta. Krog nje se je razprostiral ovočnjak, ločil ga je visok zid od Bergerjevega parka, ki je imel takoj na oni strani svojo lepo palačo. Zakaj je podaril Berger Kreslinu hišico in vrt, vedel si ni nikdo razložiti, celo Kreslin sam je včasih razmišljal o tem. Pred petimi leti je srečal Berger ubozega čevljarja Kreslina na ulici, ustavil ga je in povpraševal o tem in onem, naposled mu je naročil, naj pride drugi dan k njemu. Ubogi čevljar je postal tako ob noč posestnik in delavski paznik, v kratkem se je prikupil vsem delavcem, le Peklenik, kakor smo videli, ni se mogel z njim sprijazniti, zato je kar izginil, ko so šli ostali na vrt. Tu je čakalo delavcev prijetno iznenajenje: sredi hladnice miza, na nji luč in krog nje suha svinjina in velika steklenica vina.

»Le sédite«, nagovori nadzornik delavce, »pijte in jejte, kolikor se vam ljubi.«

»O, gospod nadzornik, prej denar, zdaj večerja«, čuli so se izgovori mej delavci.

»Založite, kakor bi bili doma«, zavrne jih Kreslin, »a ti, Pavel, idi še po mater, da bomo vsi vkup.« Pavel odhiti, lajajoč skoči za njim Hektor.

»Srečni ste, gospod nadzornik«, začne Trpinec, »da imate že tako velikega, čvrstega in lepega sina. Mnogo sem že slišal o njegovem izrednem napredku v šoli.«

»Da, on je moje veselje«, odgovori ponosno nagovorjeni, »le radi njega bi še rad živel nekoliko let. Na stara leta se mi ne bo treba bati zla, Bog mu je dal dobro glavo in dobro srce. In ko bi vedeli, kako je vnet za delavski stan! Kadar mu pride na misel njegova reva, zakoplje se mej knjige in tako bedi včasih do polnoči. Ako ga posvarim, reče mi: ‚Oče, jaz ne morem gledati te revščine, pomagati hočem trpinom, zato se moram pa pridno učiti.‘ Jutri je konec šolskega leta, zato je danes brezskrbnejši.«

»Kakor čujem«, oglasi se jeden izmej delavcev, »hodi Bergerjev sin Egon s Pavlom v isti razred, kljubu vsemu bogastvu mu menda učenje ne gre posebno od rok.«

»Kako-li, ako ima za vse drugo skrb, le za knjige ne«, pristavi Trpinec. V tem se vrne Pavel z materjo, Hektor priskače prvi.

«Čudno se mi zdi, da ni pustil pes Peklenika v miru, gotovo mu je storil kdaj kaj žalega. Izboren pes to, kje ste ga dobili, gospod nadzornik?» vpraša Presličar, gladeč psa po glavi.»

»Imam ga šele dve leti«, začne Kreslin, »takrat je prišel večkrat brez gospodarja v hišo. Pes mi je ugajal in vselej sem mu dal jesti. Nekega večera sem se vračal sam iz mestnega gozda, kamor sem šel na izprehod. Kar me napade lopov, zahtevajoč denar, vrže me na tla in mi poklekne na prsi. V tem hipu priskoči velik pes in prime napadnika za vrat. Bil je Hektor, ki mi je rešil življenje; za malo ceno mi ga je prodal nato mestni gozdar,

kajti bil je njegov. Prav rad je šel z menoj na dom in sedaj ga ne dam za nobeno ceno od hiše. Hektor!« zakliče Kreslin in mu dá kos kruha.

»Naš Hektor ni tak, kakor gosposki psi«, pristavi Pavel, »ne rabi blazine za prenočišče, leži navadno pred hišo in laja celo noč. — Možje, ali veste, kaj se je zgodilo pred kratkim na Belgijskem?« Pavel potegne iz žepa list »Delavski prijatelj« in pokaže poročilo: »Delavci neke tovarnice so ustavili delo in se uprli. Skrivni sovražniki tovarničarja so jih zalagali ta čas z denarjem in pijačo. Vsi pijani so se pridrvili pred tovarnico in začeli razbijati okna. Prišlo je vojaštvo; ker niso mogli iz lepa ničesar opraviti, začeli so streljati mej delavce. Polovica druhali je bila pobita, druge so povezali in odvedli v temnice. Dalje opisuje list revščino, ki je nastala vsled upora v delavskih družinah, vse umira od glada. Tako se je še vselej končalo, kjer so nastopili delavci samovoljno zoper svojega gospodarja.«

»Mi ne mislimo sicer tako učiniti«, povzame Trpinec, »a plača se nam mora na vsak način povišati. Kakor drugi govoré, Berger ni prenapačen človek, a mi ga izpoznavamo baš v nasprotni lastnosti. Kako je to?«

»Kakor opazujem«, odgovarja drug delavec, »Bergerja ni nikoli v tovarnico, vse prepusti uradnikom, a sam hodi po veselih družbah. Uradniki počnó, kakor se njim vidi najboljše, pri tem umevno uvažujejo najprej svojo osebo.«

»Lahko bi bilo«, pristavi Presličar, »da nam uradniki utrgujejo plačo in prebitek spravljajo sami v žep. Dvomljivo ne bi bilo, ker ne pride Berger nikoli sam v urad. Stvar se mora pojasniti!«

»Čudno gospodarstvo«, seže v pogovor Presličarjev sosed, »v tovarnico ga ni nikoli in domov hodi le spat. Zato doma tako zapravljivo gospodarijo, kakor mi je pravil kočijaž Fric. Mladi gospod Egon in njegova sestra Magda mečeta denar od sebe, kakor bi jim ga mi kovali v livarnici. Oh, ta gospica Magda, to je ošabno dekletce. Včasih pride pred tovarnico, ko gremo mi z dela, z uradnikom stoji pri vratih in čaka, da jo vsi pozdravijo. Bog ne daj, da bi jo kdo prezrl, drugi dan ga pokliče uradnik in ga opsuje, da joj. In ta Peklenik, kako se ji zná prisliniti! Gre mimo nje in se ji prav ponižno nakloni, rekoč: ‚Poljubljam roko, premilostiva‘. Ona se presrečno nasmeje in mu stisne srebrnjak v roko. Doma jo mati razvaja, da ni mogoče dopedati, v ogenj bi šla za svojo lepo Magdico. Oh, taka vzgoja! Sin Egon hodi svoja pota, nihče se ne zmeni zanj. Možje, pravim vam, da se bo še slabo godilo tem ljudem.« Vsi so molčali in gledali nemo pred-se, kakor bi že vnaprej pomilovali nesrečno družino.

»Pijte, jejte, kaj gledate?« pretrga molk nadzornikova žena, »mraz mi preleti mozeg in kosti, ako pomislim na stariše s tako deco. Kaj bi počela reva, ko bi bil moj Pavelček tak?«

»Nič se ne bojte, gospa, Pavel je priden mladenič«, potolaži jo jeden izmej delavcev in se obrne k Pavlu, ki je v zadregi skubel za prt. »Pavel, drugo leto končate gimnazijsko učenje, kam se obrnete potem, kateri stan vas veseli najbolj?« Mladeniču se zasvetijo oči, krog usten mu zaigrá nasmeh, pogleda mater in izpregovori: »Najrajši bi bil odvetnik!« Delavci se pogledajo.



»Vem, možje, zakaj se čudite«, nadaljuje Pavel, »odvetnika poznate le od slabe strani, poznate ga kot največjega oderuha. Ali pa morajo biti vsi taki, ali ne pričajo mnogi, da je odvetnik lahko največji zaščitnik trpinov? Imamo sicer zakone, ki bi vas branili vsake krivice, a kaj pridi, ko ne veste zanje, ko vam jih prikrivajo vaši nasprotniki? Kaj pridijo sodniki, ako ni tožnikov? Treba je torej ljudij, ki poznajo vse zakone, posebno one, ki govoré za vas, in ti ljudje naj bi nastopili ž njimi zoper vaše zatiralce! Tako sme ravnati le odvetnik in tak odvetnik hočem biti jaz!« Delavci so strmé poslušali, srce jim je vzigralo ob takem navdušenju. Ko je Pavel prenehal, prijel je Trpinec za kozarec:

»Dobri Bog, stoj vedno na strani temu vrlemu mladeniču in utrdi ga v teh nazorih!« Kozarci so zazvenčali in začuli so se klici:

»Hvala, dragi mladenič! Čast vam, gospod nadzornik, da ste vzgojili takega sina, srečna mati, katera ga je zibala!« Skoro nato so se poslovili delavci, zatrjujoči, da še niso bili tako veseli, odkar si služijo kruh v pótu svojega obraza. Kreslinova družina je ostala še na vrtu. Bil je tako lep večer, kakor nalašč za kramljanje. Na nebo je priplaval mesec in krog njega je zabliščalo brez števila zvezd, mej drevjem je šepetal vetrič in Hektor je skakal po vrtu, glasno lajajoč. Pavel je sedel v sredi mej roditeljema in jima pravil o svoji bodočnosti:

»Z božjo pomočjo postanem imeniten odvetnik. Od vseh stranij se bodo zatekali reveži k meni, a prihajali bodo tudi bogataši, iščoči pravice. Bogata darila poplačajo moj trud, ž njimi bom hranil lačne in oblačil zmrzujoče, za-se kupim lepo kočijo z iskrima konjičema. V nji se bom vozil po mestu, na jedni strani boste sedeli vi, mati, na drugi vi, oče. Vse nas bo pozdravljalo na ulici. To bodo lepi dnevi.«

»Tiho, tiho, sanjarček«, zavrne ga mati in pogleda z zadovoljnim nasmehom na očeta, »pozno je že, idimo počivat!« (Dalje prih.)



## Svetniki — ljubitelji in ljubljenci živalij.

(Po Fr. Lindenu priobčuje Jos. Volc.)

### XXIV.

**S**v. Kutbert (u. 687) je bil samostanski prednik in pozneje škof na Angleškem. Nekoč je bil z nekim dečkom na popotovanju oznanjujoč, kot mu je bila navada, besedo božjo preprostemu ljudstvu. Oba sta bila trudna in lačna in še daleko oddaljena od kraja, kamor sta bila namenjena. Deček jame tožiti o gladu, ker nista imela ničesar s seboj, in tudi mej potom ni bilo jedi dobiti. Sv. Kutbert mu reče: »Dete, zaupaj v Boga; nikdo še ni lakote umrl, kateri je zvesto služil Bogu.« Ob teh besedah pogleda kvišku in dé: »Vidiš-li onega orla? Celó po njem nama ljubi Bog lahko pošlje hrane.«

V glasnem pomenku korakata dalje ob reki, ki je šumela tik pota. Nakrat zagledata orla sedečega na skalovju. Sv. Kuthert reče dečku: »Teci in poglej, kaj nama je Gospod poslal po tem slù in prinesi sèm!« Deček poleti in prinese veliko ribo, katero je orel ujel v reki. Veselemu dečku pripomni sveti mož: »Ljubi sin, zakaj pa tudi orlu nisi dal njegovega deleža? Precej odreži polovico ribe in nesi jo orlu v dar za njegovo delo.« Rečeno — storjeno; drugo polovico ribe pa vzameta s seboj in, ko prideta do bližnje kočë, jo spečeta in nasitita sebe in ondotne stanovnike.

### XXV.

Sv. Kuthert je nekaj časa živel tudi v puščavi. Ondi je zemljo posejal z žitom, da bi mu dajala potrebne hrane, ko je pa setev jela kaliti, prišla je jata ptičev in ruvala mlade zeli. Sveti mož jim zapreti: »Zakaj-li trgate, česar niste sejali? Če ste dobili od Boga za to dovoljenje, vzemite, kar vam je priznanega; če pa ne, odletite in ne delajte škode tuji lasti.« Komaj izgovori, odleti ptičja jata. Potlej se ni več dotaknila njegove setve.

### XXVI.

Sv. Egidij opat (u. okrog l. 720) je bil rojen v Atenah na Grškem. Hrepeneč po samoti zapusti stariše in domovje ter se preseli na Francosko. Ob izlivu Rône je bila samotna pušča; ondi se naseli in zgradi kočo. Tu se živi s koreninami in zelišči in sosebno z mlekom jelenke, ki je dan na dan ob gotovem času prihajala h koči. Nekoč pa je lovil v onem okrožju gotski kralj Wemba. Psi prepodé tudi staro jelenko in deró za njo. Preplašena žival v stiski ne išče drugzega zatočišča kot kočo sv. Egidija, v katero se skrrije. Kralj, kateremu so sporočili ta nenavadni dogódek, je bil tako ginjen, da je osebno obiskal svetega moža in ga poprosil, da sme sezidati na mestu njegove kočë velik samostan. — Sv. Egidij (Tilen) je jeden izmej štirinajstih pomočnikov v sili, in ga navadno slikajo z jelenko ob strani.



## Posvečenje.

**S**voje mlado sem življenje  
Trem poklonil v večni dar,  
To je moje posvečenje,  
Kí ne zabím ga nikdár.

Zvest Bogú ostati hočem,  
Na-me misli on vsak čas,  
Njemu hranim v srcu vročem  
Hvalo in molítev jaz.

Starišem iz duše svoje  
Bom hvaležen vekomaj,  
Oni so veselje moje —  
Bog jím zdravje, srečo daj!

Naj ljubezen me razvneumlje  
Domovinska žive dni —  
Kras moj dom je božje zemlje,  
Vreden, da na vek živi!



## Gozdni križ.

Sred gozda križ stoji lesen,  
Samotno, tiho je okoli;  
Zaman iskal še tu nikoli  
Pomoči ni zemljan noben.

Ob svežem vencu venec mre,  
Podobe so okoli križa:  
Kdor se prežaljen mu približa,  
Od njega potolažen gre.

Krog debela vije se bršlin,  
Za nas podoba vzorno lepa:  
Tako naj se Boga oklepa  
V radosti, v tugi zemski sin.

*Angelar Zdenčan.*

## V jutro novega leta.

Ob posteljci bedi tam mati,  
Kjer sinek ji počiva zlati;  
In nanj, ki tu bolán leži,  
Upira žalostna oči,  
Ki ni jih še zatisnil sán,  
Da-si že nov rodí se dan.  
Takó ob posteljci prebdeva  
Noč drugo že uboga reva . . .

„Da čil bi skoro bil in zdrav  
Otrók moj zlati, Miroslav!“  
Z globokim srčnim vzdíhom deje,  
Ko glas zvonov do nje prispeje.  
In ko posluša to zvonjenje,  
Dnij novih glasno oznanjenje,  
Zaziblje sán jo v pomlad zlato  
Na dičnih cvetk vonjavotrato,  
Kjer zbran otrók je zbor iskren,  
In Miroslav med njimi njen:  
Igraje poje mlada četa,  
In mati sluša jih zavzeta;  
Srce ji radosti vzdrtí,  
In burno v glasih teh vskipí:  
„Zahvaljen Bog, da spet si zdrav  
Otrók moj zlati, Miroslav!“

A glej! Bolnik, ki sili k mami,  
Iz sanj jo lepih teh predrami.  
Vanj žálno svoj pogled uprè,  
Saj bil mamljiv to sán je lè.  
Nad posteljco se sklone k njemu  
In ljubi v vročem ga objemu.  
„Kaj žalosten vam je obraz,  
Sem-li kaj storil, mama, jaz?  
Li čujete zvonjenje? — Dejte!

Kaj pač pomeni to? — Povejte!“  
In razloži mu mati zdaj,  
Kaj glas zvonov pomeni naj:  
O novem letu sinku pravi,  
Ki danes se pričelo je,  
In svoje sanje še pristavi,  
Ki zrla jih veselo je —.  
Otrók jo radosten posluša,  
In skoro vstati sam že skuša,  
Da bi z igračami igral,  
Ki mu jih v dar Miklavž je dal.  
In ko takó poskuša vstati,  
Vzradoščena ga gleda mati;  
Kot da vresničene so njene  
Prekrasne sanje, roke sklene.  
In z njo otrók stori takó.  
Ko moli mati, on za njo  
Ponavlja njene sladke glase . . .

In glej! Z molitvijo ji vzrase  
Zaupanje v pomoč Bogá,  
In glasno kliče iz srcá:  
„Gospod, moj Bog! Zdaj leto novo  
Pričelo tek je zopet svoj,  
In z njim, če hočeš Ti, gotovo  
Povrne zdravje se takoj  
Otróku mojemu! Oh, daj,  
Naj spolnijo se sanje, naj!  
Naj zopet vidim Miroslava,  
Kakó vesel se poigrava  
Veselje materi presrečni!  
In hvalo hočem Tebi peti,  
Ker čul si me ob novem leti,  
Ti vsemogočni Oče večni!“

*Al. Peterlin.*



## Petránova Ljudmila.

(Povest. — Spisal Dobrávec.)

### I.

**B**elo nedeljo so imeli v Dolini prvo sveto obhajilo. Za vse župljane, posebno pa še za prvoobhajance je bil to velik, slovesen praznik.

Res, lepo je bilo videti dolgo vrsto belo oblečenih deklic z venci na glavi, z molitveniki v rokah, s svetim mirom v mladem srcu in pa z gorečo željo po ljubljennem Odrešeniku. Prav toliko kakor deklic je bilo tudi dečkov, ki so imeli kitice cvetja na prsih in s svetim strahom pričakovali trenutka, da prejmejo v srce svojega Boga.

Matere in očetje so bili ganeni do solz, ko so gospod župnik prvokrat povabili mlado družinico k mizi Gospodovi. Vsem se je zdelo, kakor da so otroci, ki čakajo sv. obhajila, angelji Božji. In vendar nebeškim duhovom ni dana tolikšna milost kot dolinskim prvoobhajancem.

Tudi Petránova Ljudmila je bila med onimi srečnimi deklicami, ki so danes prvič prejele svojega Zveličarja. O, kolika sreča je prišla v njeno srcé! — Ko je stopala z drugimi tovarišicami proti domu in so si one ogledovale lepo obleko, krasne vence v laseh in kazale mične podobice, katere so bile dobile v spomin slovesnega dné, bila je Ljudmila med njimi samo s telesom, njen duh je plaval tam gori v solnčnih višavah želeč se na veke združiti s svojim Bogom.

Na koncu vasi zraven Korenove stoji mala Petranova hišica; zato je bilo Ljudmilinih tovarišic tudi vedno manj. Polagoma so se druga za drugo zgubile domov. Ljudmila je ostala sama in šla mirno po cesti proti Korenovi hiši.

Gospodar Ivan Koren je prvi bogataš v Dolini. Ima veliko in lepo hišo, prodajalnico, mnogo zemljišča in sploh vsega na debelo, ali Ljudmilo in njeno mater sovraži, dasi mu nista storili nič žalega. Nekoč je zapodil deklico domov izpred svojega praga, kjer se je igrala z njegovim sinom, štiriletnim Milančkom. »Poberi se, ti beraški otrok, poberi se od tod. Nič prida ne moreš biti, zakaj tudi tvoj oče ni bil.«

Deklica je jokaje stekla k materi in vprašala, kaj neki je Korenu nahudil njen oče. Mati ji je rekla, da se gre tu za neke denarje, o katerih misli Koren, da mu jih je vzel njen rajnkí oče, kar pa ni bilo res.

Rajnemu ni mogel dokazati tatvine, zato je pa skrbno pazil, da bi mogel zaslediti na njem kakšno sumljivost. To se mu ni posrečilo do Petranove rane smrti in tudi poslej ne. Toda oni dan, ko je Koren zasajal drevesa na vrtu poleg Petranove hiše, izkopal je več srebrnih tolarjev. Takoj je sumil, da jih ni ondi zakopal nihče drugi kot pokojni Petran, ker se je bal, da bi jih ne našli pri njem. To je Korénovo sovraštvo do Petranovih še pomnožilo in popolnoma utrdilo v njem prepričanje, da le on in nihče drugi ni kriv tatvine.

Ljudmila je stopala proti njegovi hiši in se spomnila Korenovega sovraštva. Ta misel jo je stresla. Danes ne sme biti temu prostora v njenem srcu, kjer biva sam Kralj nebeški. Bežite sovražne misli, le bežite! — Tako si je Ljudmila prizadevala pregnati skušnjavo. V tistem hipu se prikaže na Korenovem pragu črnolasa glavica malega Milančka. Spoznavši Ljudmilo, hitel ji je nasproti in klical: »O, kako si lepa danes, Milka! Daj meni cvetke, daj!« In ne maraje za očetovo sovraštvo in njegove prepovedi kobacljal je kar po sredi ceste nji nasproti. Tedaj pridrči za njim po cesti par konj brez voznika. Kakor blisek so drvili v vas. Ljudmili ni bilo za lastno nevarnost, tudi ji v tem hipu ni bilo za Korenovo sovraštvo: kakor mlada srnica je planila k dečku in ga skoro brez sape potegnila v stran. Ko mine prva nevarnost, pelje ga v hišo in pové, kaj se je zgodilo.

»Ali ti nisem pravil že tolikokrat, da se mi ne družiš s temi berači!« kričal je Koren na sina, katerega je imel sicer rad, deklico je pa pogledal po strani in odšel. Tudi Ljudmila je odšla, ne da bi ji bil kdo privoščil lepo besedo.

Nekoliko vsled prebitega strahu, nekaj pa morda tudi zato, ker so jo tako mrzlo sprejeli pri Korenu, zginilo je za trenutek prejšnje ravnodušje, zginil je prejšnji mir iz njenega srca. A to je bilo samo za trenotje. Ko je zagledala na pragu ljubo mamico, spomnila se je tudi svoje sreče in zadovoljno je tekla v njeno naročje.

Njeno dobro delo je videl Bog, videl je je pa tudi Korenov brat, kapitan Pavel. Tudi Milančkova mati je je videla, ali zastran boječnosti si ni upala pohvaliti pogumne deklice.

\* \* \*

Bilo je kakih dvanajst let pred temi dogodki.

Tokrat je gospodaril na Korenovem domu še stari Koren, priletel in častitljiv možak. V prodajalnici je še pomagal tudi sedanji gospodar Ivan Koren; ker je pa oče sodil, da ni še zadosti izkušen v trgovskih stvareh, moral se je često udati povelju Jožefa Petrana, ki je bil sicer nekoliko starejši, marljiv in vesten pomočnik. Za svoje mladosti se je učil trgovine v mestu. Ko mu je zbolela mati, prišel je domov in ji stregel, poleg tega je pomagal očetu obdelovati malo zemljišče.

Še pred materino smrtjo je oslabil tudi oče. Tako je Jožef Petran izgubil poleg matere in očeta tudi nad dve leti službe s tem, da je z otroško udanostjo lajšal svojima roditeljema zadnje dni njunega življenja. Premišljeval je slednjič, kaj bi ukrenil. Rojstna hiša je in ostane rojstna hiša; tudi v sami cesarski palači na Dunaju ne bivam tako rad kot tam, kjer sem zagledal luč sveta in preživel mladostna leta. Toda, kaj mi bode vse to, če pa mi ne zadočuje, da bi imel ob čem živeti. — Tako si je mislil Petran; iz teh mislij ga je pa predramil stari Koren s ponudbo, naj pride v njegovo prodajalnico. Kdo se je raje oprijel ponudbe kot on! Tedaj sta se on in Ljudmilina mati naselila v mali hišici poleg Korenovega vrta. Petranu je bilo osemindvajset let, pa je preudarjal in mislil, da je za mesto že prestar. Sklenil je torej ostate na očetovem domu in pomagati Korenu pri trgovini.

Stari Koren ga je imel rad, ker je znal ceniti njegovo sposobnost, a ne tako domači sin, ki ga je sovražil zastran odkritosrčnosti. Dostikrat je namreč moral, dasi nerad, razkrivati gospodarju, kako se vede Ivan. In to vedenje ni bilo zmiraj vzgledno. Imel je mladenič mnogo napak, med temi tudi grdo trdovratnost in škodoželjnost. Njegova je morala veljati vselej, ko bi se podrla pol sveta.

Neki jesenski dan je bil za Korenovo hišo poln groze in nesreče.

Delavci so podirali v gori bukve za drva. Prejšnji dan je bil ž njimi tudi stari Koren ter jim odkazoval, kaj bodo posekali in kaj pustili. Vendar njegovi naduhi ni bilo to dobro. Strma pot, dolga hoja, utrujenost in oslabeledost so ga tako prevzele, da je zvečer komaj prilezel domov. Drugi dan so podirali delavci sami, le popoldne jim je nesel domači pastir Boštijan malico.

Ta dečko je služil pri Korenu samo še malo časa. Tudi je moral biti nekje daleč doma, ker se mu je jezik zaletaval prav po tuje. Nihče ni vedel, kje je služboval poprej in kakšno je bilo njegovo prejšnje življenje. Koren ga je sprejel v službo meneč: za volarja bo že dober; ako bo pa sposoben za kaj boljšega, no, saj smo sleharni dan skupaj, lahko se mu še kaj navrže. — Boštijan — klicali so ga Baštè — je opravljal svojo službo vestno in točno; tudi niso opazili domači posli na njem druge napake, kakor to, da je zelo lakomen na denar. Oni dan je tožila starejša dekla, da ji je nekdo vzel iz zaklenjene skrinje tri goldinarje. Ugibala je, a uganila ni tatu. Baštè se ji je sicer zdel sumljiv, reči se mu pa ni upala. Raje je povedala to svoji tovarišici, kateri tudi ni bil dečko preveč vzoren poštenjak, ker ga je videla neki večer, ko je hlastno pobiral na vrtu sadje in je spravljal v nedra za srajco. Zmenili sta se, da ga skupno primeta zvečer za denarje, ko bode zopet doma. Zgrabili sta ga res obe precej trdo, a volar se je tako izrezal, da sta morali molčati.

Ono popoldne, ko je nesel Baštè malico delavcem v goro, oslabeled je stari Koren. Tožil je, da ga silno duši v grlu ter grozovito tišči in peče v prsih. Zvečer so poslali po zdravnika, mladega volarja so pa prinesli delavci malo živega domov. Posekana bukev je namreč tako nesrečno padla nanj, da mu je strla vrat in hrbet.

Vsa Dolina je bila polna groze o toliki nesreči.

Korena so spravili z Bogom, vendar pa ni mogel več govoriti. Duhovnik mu je podelil samo zakrament sv. poslednjega olja, priporočil njegovo dušo in odšel. Nihče se ni utegnil mnogo baviti z umirajočim volarjem, dasi je tako čudno vil z očmi ter mahal z rokama, kakor da bi hotel še nekaj povedati. Seveda, bolečine so ga zmagovale in ko se mu je udrla kri, izdahnil je za vselej.

Takoj so ga odnesli v mrtvašnico.

Vse drugače je bilo s Korenom.

Mož je težko čakal zdravnika. Ko ga pa le ni bilo, sklenil je z Bogom svoje življenje. Izgubil je zavest, v njem je hrščalo kakor v gozdu o nevihti; pa nehalo je tudi to. Došli zdravniki mu ni mogel več pomagati, potrdil je

le, da je bilo za starega moža po tolikih mukah še najboljše zdravilo smrt. Bog boji milostljiv njegovji duši!

Silna žalost se je naselila v hišo.

Zaprlji so prodajalnico ter s črnim suknom preoblekli stene in oder, kamor so položili Korenovo truplo. Tihi mir je zavladal po vseh prostorih in ta mir je govoril vsem glasno in razločno, da je oblastna smrt obiskala to hišo. Med dvema vrstama težkih voščenic je spaval na mrtvaškem odru mož, kateri je bil spoštovan v vsi občini. Z lastno pridnostjo in varčnostjo si je pridobil skoro vse sedanje imetje. Lahko se je v smrtni uri zadovoljno ozrl v svojo preteklost, saj je mogel reči: »Zahvalim te, o Bog, za dneve, katere si mi dal. Glej, od svoje mladosti doslej nisem nobenega zgubil! In tako more govoriti le malokdo.

Dva dni pozneje se je zgrnila zemlja nad starim Korenom. Vsem je bilo žal vrlega moža, ki ni nikomur storil za las krivice, pomagal pa povsod, kjer je le mogel. Veličasten pogreb je pričal, koliko hvaležnih src je želelo: mir in zveličanje njegovji duši.

V daljno Afriko so naznanili sinu — kapitanu Pavlu — očetovo smrt, mladi Ivan Koren je pa prevzel gospodarstvo.



## Naši vzorniki v zgodovini.

**M**nogi izmed sedanjih pisateljev so se začeli umikati vzorom ali idejalom, in zdi se jim najlepše, če opisujejo vsakdanje življenje, kakoršno se lahko opazuje vsepovsod. Na vrsto pridejo seveda tudi najpodlejše osebe, katere pisatelj spremlja po najpogubnejših potih. Seveda to ni hasno.

Kaj pa so vzori?

O vzorih moremo govoriti skoro pri vsaki reči. Ako si mislim kak kraj tako lep, tako prijeten, da si krasnejšega in milejšega ni želeli, kakoršnega seveda nikjer ni na tem svetu, marveč si ga duhovit človek le slika po svoji domišljiji v vsej mogoči lepoti: imenujem tak kraj — vzoren ali idejalen kraj. In če si mislim človeka, v kateremkoli stanu, tako dovršenega, da si ga, vsaj za ta stan, ne morem želeli boljšega, čeravno vem, da tako dobrega človeka ni nikjer pod solncem, marveč se kaže le v mojem duhu v sijaju tolike popolnosti: zovem ga — vzornika. V tem smislu govorimo o vzornem vladarju, vzornem kupcu, vzornem dijaku, vzornem katoličanu itd. Nihče ne more utajiti, da pravi umetniki s tem silno pospešujejo blaženje naših src, če nam duhovito, ženijalno predočujejo take vzore.

Ako pa vendarle tudi mnoge zgodovinske osebe, ki so res živele na zemlji in se odlikovale po svojih sijajnih vrlinah in čednostih, imenujemo vzorne, hočemo s tem le reči, da so se kar moč približale oni popolnosti, katera nam kot vzor odseva v naši domišljiji, in da nam morajo biti vzor ali zgled v posnemanje. Opisovanje takih vzornikov nam je še koristnejše, ker



nam niso v nepristopni višini ter jih moremo v obilnejši meri posnemati. »Vrtec« se je toraj namenil tebi, draga mladina, pokazati nekatere take plemenite vzornike.

## I. Blaženi Tomaž Môr.

V tem slavnem možu se prečudno strinja skoro vse, kar se more hvalnega povedati o popolnem možu. Imel je izvrstne natorne darove, katere je spretno in neumorno pridno uporabljal; dosegel je najvišjo čast za kraljem in vendar ostal vedno ponižen in skromen; bil je tako zelo učen in zveden, da je njegovo ime zaslovelo med učenjaki vse Evrope, a ob enem tako detinsko veren in bogoljuben, da se lahko celo duhovniki in redovniki zgledujejo nad njim; imel je silno veliko skrbij in truda, pa vendar je bil vedno vesel in jasnega lica, celo takrat, ko je bil v smrt obsojen.

Rojen je bil v Londonu, glavnem mestu Angleške, l. 1480. Njegov oče je bil vitez Janez Môr, jako pošten, vesel in duhovit mož, povsod spoštovan. Mati mu je zgodaj umrla. Zato se je blagi oče tembolj trudil, da bi dobro vzgojil svojega silno nadarjenega sina. Skrbel mu je za tri najpotrebnejše reči: z modro strogostjo za pravi telesni razvoj in krepko zdravje, z dobrimi šolami za vsestransko izobrazbo ter z lepimi nauki in lastnim zgledom za versko pobožno življenje. Po očetovem prizadevanju je že kot mladenič dobil dovoljenje, da je smel zahajati v palačo kardinala in kraljevega kancelarja Mortona, kjer so se zbirali najbolj olikani gospodje. Tu se je priučil lepega vedenja in močate postavnosti in si nabral že zgodaj mnogo skušnje za življenje. Višje šole je izvršil v Oksfordu, kamor mu je oče pošiljal le najpotrebnejšega denarja, za kar mu je bil Tomaž pozneje zelo hvaležen. Posebno rad se je učil starih jezikov, grškega in latinskega, ter z velikim pridom prebiral stare klasike. Najučenejši mož tiste dôle, Erazem Roterdamski, ga je zelo čislal zaradi temeljite učenosti. Postala sta velika prijatelja. Če ga je Erazem tudi kaj prekosil v učenosti, je pa on Erazma visoko nadkriľjeval s svojo detinsko pobožnostjo in odločno katoliško vernostjo.

Srce ga je holj nagibalo, da bi se učil bogoslovja, toda oče je želel, naj se uči pravdnštva. Dasi mu je bilo proti volji, vendar se je resno priprijel te vede in sicer s tolikim vspehom, da ni nihče bolje poznal angleškega prava nego Tomaž Môr. Učil se je tudi francoščine in godbe.

Zavoljo tolike olike in še posebej zaradi izredne blagovitosti, osoljene dovtipnosti in veselega značaja ga je vse čislalo. Dobil je v kratkem častno službo in bil tudi izvoljen za poslanca. A ker je govoril zoper neke pretirane zahteve kralja Henrika VII., se mu je zameril. Kazen ni sicer zadela njega, marveč očeta njegovega. Vendar se tudi sam ni čutil kaj varnega; pobegnil je v samoto k bližnjim kartuzijancem ter tam preživel štiri leta, ne meneč se za drugo nego za učenost in pobožnost. Tiho redovniško življenje mu je bilo toliko všeč, da se je že sam hotel odločiti za meniški stan in je že o tem vprašal za svèt svojega spovednika; pa zbal se je velike odgovornosti, ki jo naklada duhovski poklic. Pa učenosti se mu še ni zdelo zadosti, šel je še na vseučilišče v Lovanijo (Loewen) in Pariz.

Sedaj je Tomaž Môr zopet stopil v javno življenje in se lotil z velikim vspehom pravdnitva. Hitro je zaslovelo njegovo ime. Kralj Henrik VIII. ga je na vsak način hotel imeti blizu sebe in mu je izročil najimenitnejše posle. Njegov prijatelj, škof Fisher, mu je častital na takem odlikovanju, a Môr mu ponižno odgovori: »Tako malo sem spreten za dvor, kakor slabo sedi na sedlu oni, kateri ne zna jahati.« Kralju pa se ni zdelo tako, marveč silno je bil vesel, da se mu je posrečilo dobiti na dvor tako učenega, spretnega in blagodušnega moža. Tudi kraljevemu spremstvu in njegovi družini se je hitro prikupil po svoji blagosrčnosti, ker ni bil le sam vedno mirnega in veselega srca, marveč je znal tudi druge s svojo duhovito šaljivostjo prijetno razvedrovati. Še tujeji so ga spoštovali, ker mu je kralj rad nalagal častno nalogo, da je mesto njega vsprejemal z izbornimi nagovori tuje dostojanstvenike.

Ni čudo, da je kralj svojega ljubljenca povikševal od stopinje do stopinje, od časti do časti — prav do najvišjega odlikovanja, ko si ga je izvolil za kraljevega pečatnika. Pa tudi na tej višini ni postal Môr vrtoglav; nikdar ga ni zapustilo trezno mišljenje. Svoje oblasti ni nikdar zlorabil v sebične namene. Njegov zet ga nekoč opomni, da bi pač ne bilo treba nesebičnosti tirati tako do skrajnosti; a Môr mu odgovori: »Zagotovem te s častno besedo, da kar nič ne gledam na osebno veljavo, kedar kdo pri meni išče pravice. Da, ko bi bili celo moj oče, ki jih tako zelo ljubim, na jedni strani, na drugi pa satan, ki ga črtim nad vse, naklonil bi satanu zmago, ako bi bila njegova reč pravična.« — Vendar kralju ni nikdar popolnoma zaupal, ker je imel prebistro oko, da bi bil mogel prezreti nestalnost njegovega značaja. Zato je rekel nekoč svojemu zetu: »Smem ti reči, moj sin, da nimam vzroka, ponašati se zaradi kraljeve naklonjenosti; zakaj, ko bi mu mogla moja glava pridobiti kak grad na Francoskem, gotovo bi mi morala odleteti.« Ker pa to vemo, moramo se še bolj čuditi možu, kateri je takemu gospodu služil s toliko zvestobo.

Kakor je bil Môr slaven v javnem delovanju, jednako izvrsten je bil v svojem domačem življenju. Že kot dijak ni opustil noben dan sv. maše; ostro se je zatajeval, spaval le po štiri ali pet ur, navadno na golih tleh, panj mu je bil za zglavje, vse druge ure je porabil za učenje in molitev. Ko si je ustanovil lastni svoj dom zunaj mesta, pričelo se je najlepše družinsko življenje. Bil je skrben gospodar, ki se je zanimal za vsako reč pri gospodarstvu; ljubezniv oče, ki je sam vodil vzgojo svojih otrok ter jih navajal k bogoljubnosti in čednosti. Posebno je z veseljem opazoval veliko nadarjenost in blagovitost svoje hčerke Marjetice, ki mu je bila najbolj hvaležno udana, res pravi angelj nedolžnosti; učil jo je tudi latinščine in grščine. Njegova hiša je bila res hiša molitve, ker je imel domačo kapelo, kjer se je vsak dan brala sv. maša; mnogokrat je tudi sam stregel pri sv. maši. Nekoč je to videl vojvoda Norfolški in mu je zabavljivo očital: »Je-li kraljevi kancelar sedaj cerkvenik? To se pač pravi onečeščevati kralja in njegovo službo!« Môr pa odgovori: »Motiš se! Kralju tvojemu in svojemu gospodu ne more biti nevšečno, kar delam iz pokorščine do Boga, kraljevega Gospoda, in s tem

se moja služba nikakor ne onečeščuje!« Vsak večer je tudi skupno molil z vso družino. Jako ganljivo je brati, koliko spoštovanje je imel do svojega očeta, kako ga je ne le v otroških letih, marveč še potlej, ko je bil v najvišji službi, vsak dan ponižno prosil, naj ga blagoslovi. Če še pristavimo, da je bil jako radodarnih rok in usmiljenega srca, smo vsaj površno našteali njegove poglobitve vrline.

(Dalje prih.)



## Dve resnici.

(Tatarska pravljica.)

**N**eki človek je ujel malo ptičko. Ptička pa je izpregovorila s človeškim glasom: »Čemú ti bodem? Tako mala sem, da, ako me tudi spečeš in sneš, vendar ne bodeš sit. Bolje, da me izpustiš, in zato ti bodem dala tri dobre svete. Prvega še v tvojih rokah, druga dva sveta pa tedaj, ko me že izpustiš.

Človek je bil zadovoljen s to ponudbo.

»Zapomni si,« govorila je ptica, »naj se ti naključni kakoršnakoli nesreča ali zguba, ne žaluj in ne toži za onim, kar je prešlo in minulo.«

Ta svet je bil všeč človeku. Spustil je tedaj ptico, kakor je bilo dogovorjeno.

Ptička je prhnila na vejico in govorila: »Ne verjemi nikdar tega, kar je zoper zdravo pamet. Glej, jaz imam zob in v zobu spravljen kos zlata, večji kakor kurje jajce. Da si ti mene umoril, bil bi velik bogatin sedaj.«

Človek je ostrmel in jel žalovati, da ga je ptica premamila in da je izpustil bogastvo iz rok. Ptica je spoznala, zakaj žaluje, ter je hotela odleteti.

»No, in tretji svet?« klical je človek za njo. »Čemu tebi še tretjega sveta«, odgovarjala je ptica, ko se ne veš ravnati po prvih dveh. Glej, manjša sem kakor kurje jajce, kako naj je mogoče, da nosim tolik kos zlatá v zobu? In da je to tudi mogoče, zakaj žaluješ za tem, kar je prešlo in minilo? Bodi ti tedaj ta nauk mesto tretjega sveta.

Ptička je razprostrla svoji krilci ter odletela.

(Po ruskem izvorniku preložil Jos. Mandelj.)



## „VRTČEVA“ PRILOGA.

### Iz nekdanjih dnij.

(Spisal J. O.)

#### 1. Kraška burja.

**N**a ognjišču soseda Tepkarja nas je sedelo neki večer meseca prosinca precejšnje število. Stezali smo sedaj roko, sedaj nogo proti ognju, kajti zunaj je bil tak mraz, da je vse škripalo, in burja je kar neprenehoma žvižgala izza vogla Tepkarjeve hiše. Prav do kraja je moral hlapec pripreti vrata, da ni zanašala snega v kuhinjo.

Ko sedimo tako nekaj časa, zaslišimo pred vrati neko krevsanje, kot bi kdo sneg zbijal s čevljev. In res — vrata se odpró, in v kuhinjo stopi stari Renko, nočni čuvaj, zavit v kožuh in s kapo polhovko potegnjeno čez ušesa. Ves bel je bil snega.

»Kaj, Renko, — ti si tukaj? Kako si se privlekel do sèm, da te ni vzela burja na Sajevevem klanecu?« kriči mu nasproti Tepkar. »Dobro, da si prišel: nam boš kaj povedal.«

»Hudo je zunaj, hudo,« odgovarja Renko in si hiti otresati sneg s kape in kožuha. »Burja razsaja zunaj uprav tako, kakor oni večer, ko mi je zamela hišo.«

»Da, da, tebi je predlansko zimo hišo zamela«, pritrđi mu gospodar, »no, boš pa sedaj povedal, kako je bilo takrat. Le semkaj sédi!«

Po teh besedah se stisnemo vkup in tako naredimo prostor Renku.

Ta se vsede in pomolí roke k ognju, da bi se pogrel. »Oj, blaženi ogenj«, začne, »ko bi tebe ne bilo, morali bi kmalu vsi konec storiti.« Hudo zimo imamo letos, hudo, toda še hujša je bila predlansko leto, ko nas ni pustila niti iz hiše.

Bilo je na večer sv. treh Kraljev. Celi dan je padal sneg, kakor bi na stežaj odprl cunjar svojo vrečo. Popoldne je začela razsajati burja. Začetkoma ni bila huda. Sicer je zakadila včasih s snegom, da nisi videl niti korak pred seboj, a to je bilo le včasih. Tem huje je gospodarila zvečer in po noči. Jaz sem bil oni večer pri županu. Posvetovali smo se, ali naj bi razkidali ulico, ki drží do studenca, ali naj bi hodili po vodo kar čez njive, koder je burja pobrala sneg.

Ko sem prihajal domov, ustavila me je burja na ovinku pred hišo, da nisem mogel dalje. Le z velikim trudom sem se priplazil do praga, kjer je bil že precej velik zamet.

»Zunaj je strašno«, pravim družini, ko stopim v hišo. »Boga zahvalite, da ste pod streho.«

Takoj zapahnem duri, zabijem z deskami okno v kuhinji in zamašim dimnik, da ne bi burja nikjer zanašala snega v hišo. Nato se odpravimo k počitku.

Vso noč je tulila burja kakor sestradan volk, ki si išče plena.

Ko se zdani, vstanem in grem ves radoveden gledat, kaj se godi zunaj. Burjo je bilo še vedno slišati.

Odprem vrata, toda — o joj! — bel zid snega je stal pred menoj. Ni je bilo ne jedne luknjice, skozi katero bi mogel videti, kaj se godi na prostem.

»Hej, stara, zazidani smo«, vpijem ženi, katera tudi vstane in gre gledat, kaj se je zgodilo čez noč.

Kmalu je bila vsa družina po koncu.

»Ta bo lepa, če še ven ne bomo mogli«, mislil sem si, zgrabil v kotu kol in se oprl z njim v sneg, češ, sedaj se preobrne vse skupaj po klancu. Toda motil sem se. Zamet je bil tako stlačen in tako debel, da se ni niti ganil.

»O grda burja, kaj res nisi znala drugam nakidati tega snega, nego uprav meni pred vrata?!« jezil sem se. »Ven moram priti na vsak način, da vidim, koliko snega je pred vrati.«

V veliko veselje zagledam za vrati lestvico. Po tej splezam skozi odprtino, koder je izhajal dim iz kuhinje, pod streho, odprem tu na koncu hiše lino in pridem srečno zopet po lestvi na tla.

Pred hišo zagledam zamet — visok kakor kap strehe.

»O Bog, kaj bo iz tega«, vzdihnem, »bomo-li res vsi poginili?«

Počasi stopam po zametu navzgor ter začnem razkidavati tam, kjer so po moji misli morala biti vrata. Toda, komaj vržem kake tri lopate tega mrzlega belinca, kar zopet zazvižga burja in mi zakadi sneg v obraz, da ne vidim ničesar okolu sebe.

»Naj si gre rakom žvižgat sneg in zamet. Še tega je treba, da tudi mene burja zakoplje v sneg! Saj je dovolj hišo,« mislim si, popustim vse in jo pobrišem po lestvi pod streho in od tod v kuhinjo.

Še večkrat sem poskušal prekidati zamet, a vselej me je burja zapodila.

»Ne boš me vodila za nos, ne!« dejal sem, zadelal zopet lino pod streho in se grel za pečjo do noči.

Drugi dan je burja ponehala, in zopet sem šel nad zamet. Kake dve uri sem se mučil, predno sem razkidal toliko, da je vsaj svetloba prihajala v kuhinjo. Toda, jaz se moram podvizati domov, sicer bo večerja mrzla. Pa jutri zopot kaj. Lahko noč!«

S temi besedami konča Renko svojo pripoved in odide domov. Tudi ostali smo se kmalu poslovili od soseda in šli vsak na svoj dom gledat za večerjo.



## Spomini iz otročjih let.

(Piše Ludovik Črnej.)

### 7. Koline.

**K**do bi ne poznal tega domačega praznika! A zastonj bi ga iskali po najnatančnejših koledarjih, ker je celó domač in tako premičen, da ga vsi pratikarji ne morejo določiti. Danes se praznuje tukaj, jutri pa kje drugod. Dasi pa ni nikjer zapisano, kdaj se obhajajo kje koline, vedó vendar to vaški ubožci prav natanko. Kakor bi jim zvonil, prihajajo drug za drugim, dobro vedoč, da dobijo gotovo kaj slasten oblizek. Lahko torej umemo, da se siromaki veselé dné kolin.

A še bolj se ga veselite vi otroci. Vaše veselje pa je povsem drugače: vaš želodček ni takó lačen, ampak oči, oči! Kaj bi rekli, ko bi vas stariši na dan kolin zaprli v stransko sobico in bi vam dali mesa, kolikor bi si ga le želeli? Jokali bi! In ako bi vas izpustili s pogojem, da smete gledati, kako se »pujska« razdeljuje, da pa ne dobite niti trohice okusiti — kmalu bi bili tamkaj. Kaj je pa tudi treba jesti človeku, da le vidi!

Od dneva, ko so začeli pitati prešička, ni bilo za-me pravega mirú. Že za nekoliko dnij sem vprašal: »Mati, ali bo že skoraj?« In kolikokrat sem vprašal prej, nego so mi dejali smehljaje se: »Prihodnji ponedeljek ga bomo!« Tedaj pa ni bilo tedna ne konca ne kraja! Bolj ko človek kaj pričakuje, bolj len se mu zdi čas. No, mine pa le!

Sosed mesar je bil naprošen, noži nabrušeni in druge reči pripravljene. Jutri bodemo klali! S to sladko mislijo sem šel spat, — a zastonj sem mižal. »Kaj pa se preobračaš takó?« vprašali so oče proti polnoči. »Ne morem zaspati,« rekel sem, in oče so me razumeli in zopet zaspali. Tudi jaz sem zadremal in užival sem koline že v sanjah. Ravno mi je ušla iz rok velika kašnata klobasa, ki bi jo bil moral dejati na mizo, kar se zbudim. »Oče, ali bo že skoraj jutro?« vprašam, zavedevši se nekoliko. »Ne še, saj še petelin ni zapel,« bil je odgovor. In čakal sem petelina, pa takrat se ni hotel kljubebčni zaspanec nikdar oglasiti. Ko pa je vendar zadonel prvi glas petelinove pesmi, skočil sem kakor zajec kvišku. In oblečen, seveda, bil sem tudi hitro, — a kakó? Desni čevelj na levi nogi, oprsnik pa narobe!

Kmalu na to udari težko pričakovani »nekdo« po vratih, in v sobo stopi mesar. »Ti si rekel včeraj, da pojdeš v hlev po prešiča,« spomni me. »Saj pojdem,« dêm kratko. In šli smo proti hlevcu — jaz prvi. Tamkaj pa sem počakal. »Najprej ga le vi primite!« poprosil sem soseda. Ko pa je prešič zakrulil, bil sem že dobro skrit v veži za durmi: lahko bi ušel in s prešičem se ni norčevati! — Pazljivo sem vlekel na uho, kdaj bo utihnila žival. Tedaj sem bil zopet jaz korenjak in kar za rep bi bil rad vzdignil ogromnega pitanca. Takó je bilo in kaj se je dalje godilo, itak veste. Človek bi rad pomagal, pa je povsod na poti. No, da le sme gledati!

Kakó so se moje nesrečne sanje uresničile, vam ne povem, sicer bi se preveč smejali moji nerodnosti. — Želim vam samó prav vesele koline!



## Zimske pesmi.

### 1. Tam na belem snegu ...

**T**am na belem snegu je  
Črni vran zakrakal,  
Tam na poti potnik je  
Žalosten zaplakal.

„Oj, ne krakaj, črni vran,  
Grozno čez poljano!  
Črni vran, ti kličeš smrt —  
Prišla bi prerano!

Dosedaj v naročju je  
Majki sladko snival,  
Zdaj pa v hladnem grobu bo  
Sinek moj počival?

Zdaj mu je poljubljala  
Sreča lahno lica —  
Ah, in zdaj tiščala bo  
Težka ga zemljica?



Oj, ne krakaj, črni vran,  
Smrti k nam ne kliči!  
Naj-li slana v vigredi  
Cvetje že uniči?

Ali kraka črni vran,  
Mož korake speši;  
Oh, morda zdravilo to  
Sinka še mu reši.

Kraka, kraka črni vran — —  
To je prag domači!  
Hvala Bogu! — Ali kdo  
Čezenj vèn korači?

Krik obupen! — Potniku  
Znoj oblije čelo —  
Ko je mimo okna šla,  
Smrt spoznal je belo!

*Smiljan Smiljanič.*

### 2. Na ledu.

**K**aj krivo tako se držiš,  
Kot starček od let upogel!  
In roki v žepih tiščiš,  
Kot bi se razgreti ne mogel?

Saj vendar vroča še kri  
Po tvojih se žilah pretaka;  
Ne čakaj, da ti zledeni:  
Lej, zdaj se pokaži junaka!

Ne vidiš, da drugi že  
Po ledu se drsajo urno?  
Kako, glej, jim lica žaré,  
Kako kri teče jim burno!

Na led, dokler je še čas!  
Saj kmalu dōba mladosti  
In zima šla bo od nas:  
Sedaj nauživaj se radosti!

No, vidiš, prijatelj, da gré;  
Spet ravno držiš se kot sveča.  
Pogumno res imaš srce,  
Zdaj padel si — oj nesreča!

*Angelar Zdenčan.*

### 3. Zelena hojka.

**T**resoči svit lune tihobno  
Čez temno ravan se razliva,  
In zvezdic nešteti čarobno  
Nebesno planjavo pokriva.

Ne čuje se slavčevo petje  
In niti pastirske svireli,  
Izginilo z drevja je cvetje,  
Že potok pokriva led beli.

In mrzli sneg v belo odejo  
Odel je gore in doline;  
Cvetlice prekrasne ne zrejo  
V bliščeče nebo iz zemljine.

Le v gozdu zelena še hojka  
Ponosno navzgor se dviguje,  
Kot mlada junaška devojka,  
Ki grešne se slane varuje.

*Ljudmila M.*

### 4. Ni več cvetja, ni več petja...

**N**i več cvetja, ni več petja,  
Ptice nam pregnal je mraz;  
Prt sneženi mesto cvetja  
Krije zemeljski obraz.

Zroč premembo to v naravi  
Vedno stóži se mi duh:  
Saj narava vsa mi pravi,  
Kaj pogreša vid in sluh.

„Cvetje spet zemljo ogrne,  
Nova spomlad se vzbudi,  
Toda nikdar več ne vrne  
Srečni čas se mladih dnij.“

*Ivan Aljančič.*



## Mufek in Pufek.

(Basen.)

**M**ajhni, leni psiček Mufek se je bahal svojemu tovarišu Pufku: »Glej, naš gospodar pojde danes na lov in ti boš moral ž njim. Ves dan boš begal okrog po gozdu in travnikih, niti trenutka pokoja si ne boš mogel privoščiti... A poglej mene! Posedal bom po sobi in kuhinji, časih se pojdem malo grét na solnce ali pa na cesto poigrat s tovariši. Takó mi prijetno preide ura za uro, dokler ne pride večer, da léžem spat... Koliko lepše je moje življenje od tvojega!«

Pufek ne odgovori ničesar, kmalu nató pa odide z gospodarjem na lov.

Zvečer, ko se vrneta domov, dá gospodar Pufku velik, masten kos mesa, povrh tega pa še vse kosti, da jih je obiral in oglodal. Mufku pa so položili pod mizo — skledico vodenega močnika.

Pufek se nasmeje in vpraša Mufka: »Nó, prijatelj Mufek, kaj je boljše: delati ali lenáriti?...«

Mufka je bilo sram in molčé je srebal dalje svoj močnik.

*Siluška.*





# Listje in cvetje.

## Nekaj cvetličja iz pesništva.

(Nabira in razkazuje St. pl. Orlovič.)

Pokojni gosp. Mgr. Jeran, naš nepozabni mladino ljub, je večkrat rekel: »Pesniki se pridno oglašajo, obetajo se nam boljši časi«. Po tem izreku smemo tudi »Vrtcu« prerokovati dobrih časov, ker se v njem pridno oglašamo razni pesniki. Saj si pa tudi niti misliti ne moremo leposlovnega lista brez miloglasnih pesnic, osobito če je tak list namenjen mladini. Vsako nepopačeno, zlasti še mladinsko srce ima veselje do poezije, do lepih pesnij. Le škoda, da se nekateri vse prepovršno bavijo s pesništvom ter ob tem prezrejo njega najlepše krasote.

Kaj pa je pravo za pravo to, kar nam tako zelo omiljuje lepo dovršeno pesnico? Zakaj se pač pesništvo tako ugodno odlikuje nad prozo? Marsikaj mora tu sodelovati, česar se navadni čitatelj niti ne zaveda ne. Pesem mora imeti posebno odbrane, vzvišene misli; mora imeti poseben pesniški jezik, ki se mora klanjati strogim pesniškim zahtevam itd. Pesniška dela radi primerjamo cveticam. Pravi poznavatelj cvetlic ne opazuje le površno, marveč si te ljubke božje ogleduje natanko ter ne prezre najmanjše mičnosti. Istotako zna lepoto pesništva prav ceniti le oni, kateri si ga ne ogleduje le površno, marveč zna razkrojiti in uvaževati posebej vsako malenkost. Da bi vsaj nekoliko pospešil tako temeljito in prekoristno opazovanje, namenil sem se čitatelje ljubega nam »Vrtca« opozarjati na razne lepotije teh krasotic, rastočih po livadah našega pesništva. Pričnem s tako zvanimi podobami.

### I. Podobe.

Podobe v pesništvu in govorništvu lahko razvrstimo v tri vrste: primero (comparatio), prenose (trope) in like (figure.) V primeri postavimo poleg pravega izraza še drug izraz, ki pomeni kaj imenitnejšega, vzornejšega, da se pokaže pravi izraz v lepši luči. V prenosih (prilikah) pa se to, o čemer govorimo, niti ne imenuje, marveč se mesto pravega izraza rabi drug sličn ali soroden izraz. V likih pa, ki se navadno imenujejo podobe (v ožjem smislu), se ne jemlje tolikanj ozir na znotranji pomen besedij, marveč na zunanje lice izrazov in stavkov, v kakem redu stojé besede in stavki, kako se med seboj vežejo, ponavljajo itd. Liki so nekako umetno igranje z besedami in v nekem smislu bi je smeli primerjati likom v geometriji. Kaj se vé, morda imajo tudi odtod svoje ime.

Podobe so silno velikega pomena v pesništvu, ker so krepka podpora razumu, a še bolj domišljiji in čustvom. Ravno spretno odbrane podobe največ pomorejo v to, da čitatelj s pesnikom somišlja in sočustvuje.

### A) Primera.

Primera pridruži pravemu izrazu še drug izraz, ki jednako deluje na domišljijo in srce, toda krepkeje. N. pr. stavek: »Naši vojaki so se borili junaško«, je veliko krepkejši, ako rečem s primero: »Naši vojaki so se borili kakor levi.«

V primeri se razlikuje vedno troje: 1. primerjani predmet, ki ga hočemo s primero bolj pojasniti (Comparandum), v prej navedenem stavku: »Naši vojaki«; 2. pomožni predmet, s katerim primerjamo (Comparatum): »lev«; 3. vezoči člen (Tertium comparationis) ali to, v čemer sta si oba predmeta podobna: »junaško«. Primero zasledujemo v mirno se razvijajočem pripovedovanju, torej v epiki; v liriki jo vsprejema malo ne le elegija. Tudi v navadnem govoru se čestokrat nahaja, n. pr. nebo je jasno, kakor ribje oko; obleka je bela, kakor sneg itd. Veznikov, vezočih oba dela primere, imamo več, zlasti: »kakor, kot, ko, kakor-takó, jednači, je podoben, jednak« itd.; včasih se veznik tudi opusti.

### Nekateri primeri:

Beseda sladka domovina  
Ne prideš več mi iz spomina,  
Kot iskra živa v srcu tliš.

(A. Fraprotnik.)

Njih srce je čisto prav kakor zlato.

(„Slovenska dežela“.)

Lepo ko angelji  
V cvetju nedolžnosti  
Sladko prepeva  
Slovensko dekle.

(Virk.)

Poješ veselice,  
Kakor ptič sladko. („Sarafan“.)

Sinček mali, rožce te-le,  
Bolj kot mrzli snežec bele,  
Imenujejo se slak. (L. Toman.)

Ko nebesa večne slave  
Te cvetlice čisto plave  
Lepe so plavičice;  
Kakor zvezda neba cesti  
Moraš biti vedno zvesti,  
Vredni sin Slovenije. (L. Toman.)

Ko spred pene pena zgine,  
Ura uri se ugane. (Fr. Svetličič.)

Rad bi tamo bil,  
Kjer po dragah bistra reka  
Kakor živo srebro teka. (V. Orožen.)

Ko v tibotni noči kratka  
Sanja umakne se od nas,  
Zbežala je doba sladka,  
Let otročjih mili čas. (J. Bilec.)

In votlo, kot grom  
 Iz dalje grmi,  
 Srdito in bridko  
 Junak govori. (Gregorčič.)

Oj drago oljkovo drevo,  
 Pozdravljam te srčno, srčno!  
 Kot travnat otok v puščavi,  
 Prijazno tukaj zeleniš.  
 Vojak ponosen se mi zdiš,  
 Stoječ po bitvi na planavi. (Gregorčič.)

V tem primeru opazimo tudi »katahrezo«, t. j. kopicenje primer za isti predmet. Starejši estetiki so jo imeli za napako, a novejši jo dovoljujejo, ako se ne trga celota podobe.

Primeri dobi časi obliko vprašanja. Pesnik vpraša oljko, zakaj ji je prizanesla smrt, ali mar zato,

»Da živ nagroben spomenik  
 Iz mrtvih tal štrliš navpik?« (Gregorčič.)

Posebno umetna je primera, kjer ni možni del samostojno izražen in ločen, marveč tvori del primerjanega:

Za hrib krvavo solnce pada,  
 Ravan pokriva črni mrak;  
 »Le teci, teci, junca mlada«,  
 Umirajoč ječi junak.

Pesnik pripoveduje dogodek in narava sama navede primero, ne da bi bilo to posebej naznačeno.

Antitetično (nasprotno) učinkuje primera nepodobnega:

Saj ptičji rod se vrača zdaj  
 Domov, glasno žgoleč;  
 Mi sveta tla domača zdaj  
 Pustili smo trpeč. (Gregorčič.)

Navadno pojasnjuje primera le jedno predstavo; včasih pa se primerja v več točkah, zlasti večstransko razvijajoče se dejanje. Taka sestavna primera se imenuje (še posebej) prilika:

Ladija meni domovje,  
 Polje neskončno morje,  
 Klasi rumeni valovje,  
 Kedar je žarki zlate. (A. Umek.)

Ogibati se je pesniku temnih primer, kjer sličnost obeh predmetov ni lahko razvidna, neprikladnih, ki niso v pravi zvezi z glavno mislijo, nepotrebnih, ako se dá brez primere ravno tako jasno povedati.



### Iz mojega spisovnika.

(Priobčil Ant. Maier.)

#### 8. Pravljica o povodnem možu.

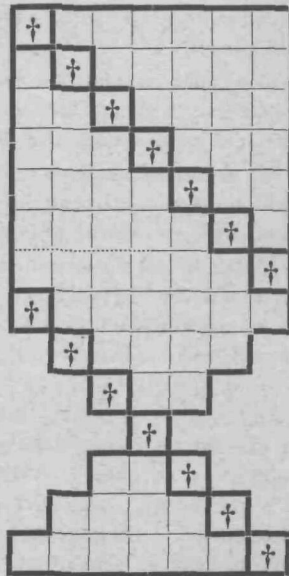
Bilo je l. 1547., na prvo nedeljo meseca julija. Ob vodnjaku na Starem trgu v Ljubljani, kjer je stala košata lipa, zbrali so se

sosej, kakor je bilo to že davna navada. Tukaj so ob prijetni godbi jedli, pili in plesali. Ko je bilo že vse jako veselo, pristopi mladenič in podá vsakomur posamič roko. Vsem pa je bilo kaj čudno pri srcu, zakaj tujčeva roka je bila popolnoma mrzla in mehka. Izbral si je za plesalko lahko-miselno deklico. Ko se nekolikokrat ž njo zavrti, priplešeta od lipe do Ljubljaniče. Ondu pa skoči plesalec z deklico vred v vodo in oba izgineta. Ta mladenič ni bil nihče drug nego povodni mož.



#### Uganite, kaj vam želi g. urednik!

Sostavite teh-le trintrideset zlogov: bet, blod, bor, bres, bu, če, dra, du, e, ho, hr, kev, klju, kro, l, lo, mo, nač, no, no, o, o, pu, sa, šča, te, va, va, vel, ven, vi, vre, žnik — v besede spodaj podobe stoječega pomena ter jih napišite v vodoravne vrste. Dijagonalni, s križi zaznamovani vrsti povesta, kaj vam posebno želi in vošči g. urednik.



- |                        |                      |
|------------------------|----------------------|
| 1. hrvaško mesto,      | 8. obleka,           |
| 2. kuhinjska oprava.   | 9. zver kúnjega ple- |
| 3. sadno drevo,        | mena,                |
| 4. pust in nerodoviten | 10. sorodnik,        |
| svet,                  | 11. soglasnik,       |
| 5. ptica,              | 12. očak,            |
| 6. dvoparkljar.        | 13. del telesa,      |
| 7. mož svetega stanu,  | 14. del kolovrata.   |

(Odgonetka in imena rešilcev v prihodnjem listu.)



### Uganka.

(Priobčil Smiljan Smiljanič.)

Jaz poznam okrogel grad.  
Nima oken, nima vrat.  
V njem zaprt je vitez mlad.  
Lastna mati čuva zide,  
Da iz ječe ne uide.

Ali vitez je junak,  
On bi rad na jasni zrak,  
In uprè se v steno jak.  
Stena se razpoči mi,  
Vitez vèn poskoči mi.  
Deca, saj poznate ga,  
Viteza možatega?

(Odgonetka uganke v prihodnjem listu.)

## Vabilo k naročbi.

V toliko letih si je „Vrtec“ že tako utrdil zaupanje naše dobre mladine in vnetih mladinoľjubov, da ga nam ni treba šele v novo priporočati. Vendar je pa še vse premalo razširjen in v slovenskih družinah ne tako udomačen, kakor bi se mu spodobilo. Zato prosimo, naj bi mu naši dosedanji naročniki in prijatelji privabili še drugih podpornikov. Ta naša prošnja je tem nujniša, ker se bode čisti dobiček, če ga bo kaj, porabil za prekoristno napravo „Pripravniški dom“.

Veseli nas, da se poleg starjših tudi mlajši slovenski pisatelji tako živo zanimajo za „Vrtec“ in „Angeljčka“. Radi bi jim naklonili še večje veselje s tem, da bi se njihovi vrli spisi še nekoliko bolj razširjali. Skrbeli bomo tudi, kakor do sedaj, za mične slike, zlasti iz mladinskega življenja; posebno pa za jedrnate sestavke razne vsebine, v vezani in nevezani besedi.

„Vrtec“ bode izhajal še dalje takisto, kakor doslej. Cena listu s prilogo vred ostane dosedanja: 2 gl. 60 kr., priloga „Angeljček“ se lahko dobiva tudi posebej in stane na leto samo 60 kr. (Na deset izvodov pod jednim zavitkom jeden po vrhu.)

Ob tej priliki opozarjamo zlasti gospode slovstvenike na to, da je bila ob prekupu „Vrtca“ v kupni pogodbi izrečno povdarjena tudi pravica do spisov poprejšnjih letnikov. Ako se namreč preveč ponatiskuje, zgublja prvotno delo svojo ceno.

Naročnina in vsi spisi, namenjeni „Vrtcu“ in „Angeljčku“, naj se pošiljajo z naslovom: Anton Kržič, c. kr. profesor v Ljubljani, sv. Petra cesta št. 76 (župnišče) ali pa krajše: Uredništvo „Vrtčevo“ v Ljubljani. V Ljubljani se naročnina tudi lahko oddaje v „Katoliški Bukvarni“.

Od poprejšnjih letnikov so pri g. Tomšičevi, sv. Petra cesta št. 6, po nižani ceni še na prodaj ti-le letniki: 1877, 1882—1893, jeden vezan 1 gl. 50 kr., nevezan 1 gl. 20 kr., letnik 1894 pa stane vezan 2 gl. 60 kr., nevezan 2 gl. 30 kr. — Pri uredništvu pa se dobiva „Vrtec“ 1895 in 1896 s prilogo „Angeljček“ oboje vezano letnik po 2 gl. 60 kr.; samo „Vrtec“ vezan jeden 2 gl. 10 kr. in samo „Angeljček“ vezan jeden 50 kr.; „Angeljček“ I. in II. tečaj pa jeden 40 kr. — Ako se kupi hkrati več iztisov, se cena še primeroma zniža.

One p. n. naročnike, kateri še niso poravnali naročnine, prosimo, naj storijo to kmalu, ter naj se sploh blagovoli naprej plačevati naročnino, kakor je pri časnikih navada.

Današnjo številko smo poslali nekaterim mladinoľjubom na ogled; komur list ne ugaja, prosimo, naj ga nam vrne pod istim zavitkom.

Urednik in založnik.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 2 gl. 60 kr., za pol leta 1 gl. 30 kr. — Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.

Izdajatelj, založnik in urednik **Ant. Kržič**. — Natisnila Katoliška Tiskarna v Ljubljani.